

dr hab. Jarosław Bręk

Poznań, 15.04.2018

Akademia Muzyczna

im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu

Sztuki muzyczne

dyscyplina artystyczna – wokalistyka

Recenzja Pracy Doktorskiej

mgr Friederike Meinel

Zleceniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi, pismo z dnia 20 lutego 2018 r.

Dotyczy:

Uchwały Rady Wydziału Wokalno – Aktorskiego z dnia 31.05.2017 roku w sprawie:

1. Wszczęcia, na wniosek Pani mgr Frederike Meinel, przewodu na stopień doktora sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej wokalistyka
2. Wyznaczenie recenzenta.

Do nadesłanego mi przez przewodniczącego Rady pisma sygnowanego datą 20.02.2018 roku, informującego o wszczęciu przewodu doktorskiego i wyznaczenia mnie jako recenzenta pracy doktorskiej Pani mgr Frederike Meinel pt. „**Jak zatopić słowa w dźwięku? Geneza symbiozy włoskiej śpiewności i dramatycznej deklamacji w pieśniach Ryszarda Wagnera do wierszy Matyldy Wesendonck**”, została dołączona następująca dokumentacja z posiedzenia Rady Wydziału Wokalno-Aktorskiego z dnia 31.05.2017 roku:

1. Uchwała o wszczęciu przewodu doktorskiego
2. Uchwała w sprawie wyznaczenia promotora pracy doktorskiej
3. Uchwała w sprawie wyznaczenia recenzenta pracy doktorskiej w osobie prof. dr hab. Jadwigi Rappé z Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie
4. Uchwała w sprawie wyznaczenia recenzenta pracy doktorskiej w mojej osobie

Podstawowe dane o kandydatce:

Pani Friederike Meinel urodziła się 6 maja 1974 roku w Jenie. W roku 1999 została absolwentką Universität der Künste w Berlinie (Wydział Sztuk Teatralnych – klasa śpiewu operowego Ingrid Figur), zaś w roku 2002 ukończyła Akademię Muzyczną w Mannheim (Wydział Sztuk Teatralnych – Studia Koncertowe, klasa Rudolfa Piernaya). W latach 1994-1999 była studentką klasy mistrzowskiej Dietricha Fischera-Dieskaua, i Ariberta Reimanna. Swoje umiejętności wokalne doskonaliła podczas kursów mistrzowskich u Elisabeth Schwarzkopf oraz Ingrid Bjoner. Jest laureatką konkursów wokalnych, m. in. Paula-Lindberg-Salomon-Gesangwettbewerb oraz Yamaha-Stipendien-Gesangwettbewerb. Była stypendystką Stipendium Richarda Wagnera i Jütting-Stipendium.

Doktorantka była członkinią Młodego Zespołu Operowego Bayerische Staatsoper w Monachium, aby następnie znaleźć zatrudnienie w Opernhaus Wuppertal (2001-2003) oraz Oper Köln. W swojej karierze operowej wykonała takie partie, jak m. in. Tatiana w „Eugeniuszu Onieginie” Piotra Czajkowskiego, Freia w „Złocie Renu” oraz Ortlinde w „Walkirii” Ryszarda Wagnera, Donna Elvira w „Don Giovannim” Wolfganga Amadeusza Mozarta, Octavian w „Kawalerze Srebrnej Róży” Ryszarda Straussa, czy Madame Lidoine w „Dialogach Karmelitanek” Francisca Poulenca. Występowała na znaczących europejskich scenach i estradach (m. in. Semperoper Dresden, Oper Zürich, Schloßtheater Rheinsberg). Współpracowała z następującymi dyrygentami: Marc Albrecht, Ivor Bolton, Howard Griffiths, William Lacey, Zubin Mehta, Jun Märkl, Peter Schneider, Jeffrey Tate. Chętnie występowała z recitalami pieśni, m. in. w Warszawie, Berlinie, Bremen, Hamburgu czy Kassel. Wielokrotnie brała udział w nagraniach płyt CD oraz produkcjach filmowych.

Friederike Meinel od wielu lat swoim doświadczeniem artystycznym dzieli się z młodymi śpiewakami podczas prowadzonych przez nią kursów mistrzowskich.

Od roku 2008 do 2016 pełniła rolę patrona ogólnoniemieckiej serii koncertów pt. „Dzieci pomagają dzieciom – Muzyka jest przyszłością”.

Ocena pracy doktorskiej:

Praca doktorska Pani mgr Friederike Meinel pt. **„Jak zatopić słowa w dźwięku? Geneza symbiozy włoskiej śpiewności i dramatycznej deklamacji w pieśniach Ryszarda Wagnera do wierszy Matyldy Wesendonck”**, składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku CD oraz jego opisu. Dzieło artystyczne zostało zarejestrowane 3 października 2017 roku w Johanneskirche Frohnau w Berlinie i obejmuje następujące pieśni:

R. Wagner – „Wesendonck-Lieder” (WWV 91) do słów Mathilde Wesendonck

1. Der Engel
2. Stehe still!
3. Im Treiblaus
4. Schmerzen
5. Träume

R. Wagner – „Cinque Canti” („Wesendonck-Lieder”) do słów we włoskim tłumaczeniu Arrigo Boito

6. L' Angelo

7. Fermati!

8. Nella serra

9. Dolori

10. Sogni

Partię fortepianową podczas nagrania wykonała Yuki Inagawa.

Warta podkreślenia jest staranność, jaką wykazała się doktorantka przygotowując swą dokumentację, bowiem na drugiej płycie CD umieściła fragmenty pieśni, opatrzone numerami, do których w sposób szczególny odwołuje się w swojej pracy.

Na przedstawionym nagraniu Pani Friederike Meinel bardzo swobodnie czuje się w pieśniach Ryszarda Wagnera. Nie jest to jej pierwsze zetknięcie z twórczością tego kompozytora, widać wyraźnie, że procentują tutaj doświadczenia zebrane przez śpiewaczkę podczas pracy nad dziełami operowymi Wagnera. Prezentuje ona szeroką paletę dynamiczną, od pianissimo do fortissimo, a ponadto dysponuje muzykalnością sprzyjającą uwypukleniu wagnerowskiej ekspresji. Warta podkreślenia jest także rozpiętość oddechu, którym operuje doktorantka. Umożliwia on wykonanie długich fraz bez dzielenia ich na kilka krótszych, co często zdarza się wielu śpiewaczkom. Umiejętność utrzymania rozbudowanych fraz na jednym oddechu jest bezsprzecznym walorem, wpływającym wydatnie na ocenę przedstawionego nagrania. Kilka pieśni jest wykonywanych w innych tempach, niż sugeruje szeroko rozumiana tradycja wykonawcza, lecz cały cykl tworzy logiczną i spójną całość.

Doktorantka dysponuje głosem o bardzo interesującej barwie. W pięciu pierwszych pieśniach, wykonanych w języku niemieckim, zwraca uwagę dobra dykcja śpiewaczki i czytelne podawanie tekstu. To, co może pozostawiać niedosyt, to nie zawsze kontrolowana i konsekwentna emisja głosu, zwłaszcza w górnym odcinku skali. Obok pięknych, szlachetnych, miękkich i otwartych dźwięków, pojawiają się ostre, chwiejne i nieoparte na oddechu, co skutkuje nieczystościami intonacyjnymi. Generalnie śpiewaczka najlepiej brzmi w wyższej średnicy, a fragmenty wykonane w tej tessiturze brzmią szlachetnie i swobodnie. Problemy sprawiają jej niektóre wyżej zawieszony dźwięki. Wydaje się, że pomocne nie okazują się niestety często stosowane przez nią podjazdy pod dźwięk, gdyż każdorazowo po zastosowaniu tego zabiegu, głos nie wraca na swoje właściwe miejsce. Uprawnione wydaje się wysnucie konkluzji, iż śpiewaczka wykonuje pieśni niejako dwoma głosami. Wyższa średnica brzmi interesująco i jest właściwie wsparta oddechowo, natomiast wyższe dźwięki są często rozchwiane. Skutkuje to na przykład brakiem możliwości swobodnego ich wyciszenia, co doktorantka wielokrotnie z powodzeniem czyni w średnicy.

Niezwykle interesujące okazuje się, że w zawartych w dziele artystycznym pieśniach Ryszarda Wagnera do słów w języku włoskim (tłumaczenie Arrigo Boito), problemów intonacyjnych jest nieco mniej. Większa precyzja intonacyjna wiąże się tutaj z kantylenowym zobrazowaniem wagnerowskiej frazy. Wydaje się, że śpiewaczka bardziej miękko traktuje

spółgłoski, które niejako otwierają samogłoskę, co sprzyja utrzymaniu jakości dźwięku we frazie, a w związku z tym jego intonacji. To właśnie w tych pieśniach głos Friederike Meinel brzmi bardziej naturalnie, a dodatkowo staje się bardziej elastyczny i giętki.

Podsumowując stwierdzić należy, iż dzieło artystyczne Pani Friederike Meinel stanowi interesujące naukowo zestawienie nagrań „Wesendonck-Lieder” Ryszarda Wagnera w dwóch wersjach językowych, pozostawia jednak pewien niedosyt pod względem poziomu artystycznego, ponieważ głos śpiewaczki nie zawsze brzmi jednolicie. Obok bogatych fraz, popartych ładnym, szlachetnym dźwiękiem, pojawiają się nieczystości intonacyjne spowodowane nie zawsze właściwym ułożeniem wyższych dźwięków, a związku z tym adekwatnie spada jakość ogólnej oceny nagrania, jako dzieła artystycznego.

Opis dzieła, przedłożony przez doktorantkę, składa się ze wstępu, logicznie skonstruowanych czterech rozdziałów, zakończenia, streszczenia w języku polskim i angielskim oraz bibliografii. Rozdział pierwszy zatytułowany „Cykl Ryszarda Wagnera *Wesendonck-Lieder* (1857/58)” stanowi wnikliwe przedstawienie kontekstu, w jakim powstał cykl pieśni niemieckiego kompozytora. Autorka słusznie dopatruje się ścisłego związku między „Wesendonck-Lieder”, a operą „Tristan i Izolda”, dokonując trafnego spostrzeżenia, iż pieśni te są w małym wymiarze tym, czym opera w potężniejszym ujęciu. Przenikanie się obu utworów zostało przez doktorantkę zilustrowane prawidłowo dobranymi przykładami nutowymi. Ukazywanie związków i zależności między dwoma dziełami Ryszarda Wagnera znaleźć można również na początku rozdziału drugiego pt. „Interpretacja i analiza muzyczna pieśni do słów *Wesendonck*”. W pięciu podrozdziałach autorka przedstawiła swoją wizję znaczenia tekstu każdej pieśni oraz ich muzyczną charakterystykę, koncentrując się zarówno na zagadnieniach dotyczących fraz wokalnych, jak również odnosząc się do motywów zawartych w partii fortepianu.

Ogromną satysfakcję sprawia lektura rozdziału trzeciego, zatytułowanego „Śpiew belcanto jako fundament możliwości wyrazowych w pieśniach do wierszy *Wesendonck*”. Doktorantka przedstawiła w nim, w jaki sposób sam kompozytor postrzegał funkcję głosu, będącego instrumentem wyrażającym ekspresję. Odnosząc się do tematu pracy, autorka przytacza niezwykle interesujące wnioski Ryszarda Wagnera na temat techniki śpiewu, a także przeszkód, które stoją przed artystami wykonującymi repertuar w języku niemieckim, zestawiając je z naturalną śpiewnością języka włoskiego. Ten fragment pracy udowadnia, jak wielkim znawcą problematyki wokalnej był niemiecki kompozytor. W tym, jak i w innych rozdziałach, pani Friederike Meinel posiłkowała się wieloma materiałami źródłowymi, co znacząco podnosi walory jej rozprawy doktorskiej. Także rozdział czwarty, zatytułowany „Osadzenie słowa w dźwięku – zastosowanie głosowe”, wnosi sporo do naukowych rozważań na temat emisji głosu. Doktorantka odnosi się w nim do kwestii techniki śpiewu, przedstawia swoje wnioski, do których doszła w trakcie pracy nad „Wesendonck-Lieder”. Jej wskazówki, poparte cytatami z licznych publikacji, stanowią cenną pomoc dla śpiewaków planujących pracę nad cyklem pieśni Ryszarda Wagnera. W rozdziale tym znajdują się trafne konstatacje na temat funkcji oddechu, symbiozy spółgłosek i samogłosek, relacji między dynamiką a frazą muzyczną, a także współpracy z pianistą.

Bibliografia została trafnie dobrana i składa się na nią wiele materiałów obcojęzycznych, a także źródeł internetowych. Doktorantka przywołuje również około 20 nagrań cyklu „Wesendonck-Lieder” w wykonaniu uznanych śpiewaków, co dowodzi jej

szczególnego zamięłowania do omawianego utworu, a także szerokiej perspektywy wykonawczej i artystycznej, którą dysponowała w trakcie pracy nad nagraniem.

Część opisowa rozprawy doktorskiej pani Friederike Meinel stanowi cenne wzbogacenie dostępnych materiałów naukowo-dydaktycznych na temat twórczości wokalne Ryszarda Wagnera.

Konkluzja

Praca doktorska Pani Friederike Meinel w obu swych częściach przejawia twórczy charakter i wnosi istotny wkład w rozwój dyscypliny artystycznej-wokalistyka. Zarejestrowany materiał muzyczny pozostawia pewien niedosyt na skutek braku jednolitej jakości wszystkich dźwięków w skali głosu, natomiast część opisowa w moim przekonaniu wykracza ponad wymogi stawiane doktorantom, w pełni wyczerpuje temat rozprawy doktorskiej, a w wielu fragmentach stanowić może swoiste kompendium wiedzy. Wysoko oceniam również dorobek artystyczny śpiewaczki, który stanowić może istotny fundament pod budowanie kariery naukowo-dydaktycznej.

W związku z powyższym stwierdzam, że kandydatka spełniła wymagania ustawy.

Stawiam wniosek o przyjęcie jej pracy doktorskiej.

dr hab. Jarosław Bręk